

Карпунець В.Д.
асистент кафедри права та правоохоронної діяльності
Державний університет «Житомирська політехніка»
м. Житомир

Решетова О.М.
старший інспектор з ОД
міжнародного поліцейського співробітництва
ГУНП в Кіровоградській області

ПИТАННЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ТА СВОБОД ГРОМАДЯН ТА ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА

Результати соціологічних досліджень засвідчують, що частка громадян, які мають безпосередній досвід корупції, протягом останніх років суттєво зменшилася (у 2013 році такий досвід мало близько 60 відсотків, станом на початок 2020 року - не більше 40 відсотків громадян). Спостерігається поступове покращення порівняльних показників рівня корупції в Україні. Згідно з даними міжнародної організації "Transparency International", у період з 2013 року по 2020 рік Індекс сприйняття корупції (далі – ІСК) в Україні зріс із 25 до 30 балів.

Прогрес є надто повільним. Європейська комісія у висновку щодо заявок на членство в Європейському Союзі, поданих Україною, Грузією та Республікою Молдова від 17 червня 2022 року зазначила, що Україна досягла значного прогресу на шляху до верховенства права [1].

Боротьба з корупцією, через реалізацію верховенства права, була і залишається однією з основних вимог суспільства та завданням держави. Низькі темпи реалізації антикорупційної політики в Україні суттєво сповільнюють її економічне зростання. Неповне забезпечення принципу верховенства права, та як наслідок поширеність корупції та недовіра до судової системи та державних органів є основними перешкодами для залучення в Україну іноземних інвестицій.

Корупція не лише становить загрозу розвитку держави, стабільності й безпеці суспільства та економічному добробуту населення, а й сприяє підризу її демократичних інститутів та цінностей в суспільстві [3, с. 11].

Саме верховенство права має зайняти ключове місце у формуванні та реалізації національної політики в умовах воєнного стану і тим самим витіснити корупцію із суспільних відносин та максимально понизити її рівень. Це також дасть можливість забезпечити дотримання прав та свобод людини і громадянина на належному рівні.

В Україні визнається і діє принцип верховенства права. Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй (ст. 8 Конституції України).

Ст. 19 Конституції України закріплює, що правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством. Органи державної влади та

органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. [2]

Отже, для фізичних осіб (громадян, іноземців, осіб без громадянства) діє принцип: «дозволено все те, що не заборонено законом». Для посадових (службових) осіб діє принцип: «дозволено тільки те, що прямо передбачено законом».

Права і свободи людини і громадянина, закріплені Конституцією, не є вичерпними. Конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані (ст. 22 Конституції України). Гарантії прав і свобод людини і громадянина – це умови та засоби, що забезпечують ефективну реалізацію прав і свобод кожною людиною і громадянином. Суб'єктом, на якого покладаються обов'язки щодо гарантування прав і свобод людини і громадянина, є держава.

В. А. Бабичем, В. В. Недбайлом у своїй науковій статті «Роль національного агенства у протидії адміністративним корупційним правопорушенням» зазначається: «З розвитком держави та права, все частіше виникали випадки утворення та поширення корупції як негативного явища, що полягає у зловживанні посадовими особами наданими їм законом прав для особистого збагачення, підкупу. Звичайно, законодавство не стоїть на місці, постійно вдосконалюється, але дане питання і надалі залишається відкритим. На при великий жаль, корупція поширюється не тільки в діяльності вищестоящих органів, їх посадових осіб та вищестоящих органів, а й у освіті, підприємницькій діяльності тощо» [4, с. 276]

З огляду на це, необхідно з'ясувати можливість вирішення проблеми створення в законодавстві України дієвих правових механізмів, які би гарантували дотримання прав і свобод громадян. Необхідно проаналізувати законодавство ЄС з метою створення в Україні об'єднаних простих і зрозумілих для сприйняття, лаконічних правил, побудованих з урахуванням найкращих європейських практик правотворчості та правозастосування.

На нашу думку, потрібно також враховувати рівень загальної правової культури в суспільстві, а також те, як ця культура співвідноситься з існуючою правовою системою. Це обумовить необхідність визначення того, до якого ступеня та наскільки конкретно ті, або інші елементи верховенства права мають бути якісно (недвозначно) прописані у законі. В такому випадку, всі приписи закону виглядатимуть практично застосовними, оскільки наповнять сполучення слів “верховенство права” конкретним змістом, зрозумілим як представникам законодавчої, виконавчої та судової влади, так і громадянам, вимушеним звертатися до останніх за захистом своїх прав.

Таким чином, вдасться практично реалізувати положення ст. 8 Конституції України, змістовно наповнити поняття «верховенство права» не тільки у процесуальних законах, а і в інших законах, що відносяться не тільки до судової, а й законодавчої та виконавчої гілок влади України. Що в свою чергу, має позитивно вплинути на вирішення проблем дотримання прав та свобод людини і громадянина в Україні, особливо в умовах воєнного стану.

Отже, для забезпечення дотримання прав та свобод громадян необхідним є дотримання об'єктивного права, якісна нормотворчість з урахуванням досвіду країн Європи та світу. Це дозволить підняти соціальний рівень населення, рівень правової культури, знизить рівень корупції у суспільстві, який негативно впливає на добробут населення. Як наслідок, це дасть змогу забезпечити привабливий інвестиційний клімат, інтегруватися до Європейського Союзу та НАТО.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#n93>
2. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Вплив корупції на економічне зростання. Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України (ОФЕФ). URL: https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2016/10/FEAO_Corruption_Economy_A5_short_final.pdf.
4. Бабич В. А., Недбайлом В. В. Роль національного агентства у протидії адміністративним корупційним правопорушенням. Молодий вчений. квітень 2017. № 4 (44). С. 275 – 277.